การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี*

SOCIAL STUDIES LEARNING MANAGEMENT IN THE WUTTHITHAM 4 MODEL AT THE PRIMARY LEVEL FOR STUDENTS OF PIBULRAK KINDERGARTEN SCHOOL, UDON THANI PROVINCE

กวิตา ภานุรักษ์[1], สมชัย ศรีนอก[2] และ สุวัฒสัน รักขันโท[3]

Kawita Phanurak[1], Somchi Srinok[2] and Suwatsan Rakkanto[3]

[1-3]ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Master of Education Social Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: kapong2325@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 กรกฎาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 6 สิงหาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 8 สิงหาคม 2569

Received 11 July 2026; Revised 6 August 2026; Accepted 8 August 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา 2. ศึกษาการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา 3. นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล จำนวน 2 คน 2.ครูที่สอนสังคมศึกษา จำนวน 6 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมปีที่ 6 ของโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัด

CC BY NC ND

* กวิตา ภานุรักษ์, สมชัย ศรีนอก และ สุวัฒสัน รักขันโท. (2569). การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(5), 44-59.

Kawita Phanurak, Somchi Srinok and Suwatsan Rakkanto. (2026). Social Studies Learning Management In The Wutthitham 4 Model At The Primary Level For Students Of Pibulrak Kindergarten School, Udon Thani Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(5), 44-59.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

อุดรธานี จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1. ปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ด้านสังคม (สัปปุริสสังเสวะ) ได้แก่ 1) ความขี้อายและการแสดงออก 2) การสื่อสารที่ไม่สุภาพ 3) การไม่เข้าสังคมและการเห็นแก่ตัว 4) ยอมรับความแตกต่าง 5) การเลือกคบเพื่อน ด้านอารมณ์ (โยนิโสมนสิการ) ได้แก่ 1) การจัดการความขัดแย้งความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันมากเกินไป 2) การขาดความกล้าแสดงออก 3) การคิดจากมุมมองตนเอง 4) การขาดประสบการณ์ชีวิต นักเรียนยังขาดประสบการณ์ชีวิต และต้องการตัวอย่างจากชีวิตจริงเพื่อทำความเข้าใจ 5) หลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหา ด้านการฟัง (สัทธัมมัสสวนะ) ได้แก่ 1) บางแหล่งข้อมูลไม่มีภาษาที่เหมาะกับวัย 2) เด็กบางคนยังขาดสมาธิในการฟังและยึดติดกับความคิดของตนเองด้านการนำหลักธรรมมาใช้ (ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ) ได้แก่ 1) ไม่สามารถถ่ายทอดคุณธรรมได้ 2) นักเรียนบางคนยังไม่สามารถสรุปหลักธรรมได้ด้วยตนเอง และต้องการคำศัพท์ที่เหมาะสม 3) การนำหลักธรรมมาใช้ยังเป็นนามธรรมเกินไปสำหรับนักเรียนบางคน 2. วิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การจัดการเรียนรู้ (สัปปุริสสังเสวะ โดยภาพรวมระดับปานกลาง วิธีการพูดชี้แจงอธิบายข้อปฏิบัติในงานต่าง ๆ (สัทธัมมัสสวนะ) โดยภาพรวมระดับปานกลาง การกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถไตร่ตรองตามหลักและเหตุผล (โยนิโสมนสิการ) โดยภาพรวมระดับมาก แนวทางการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน (ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ) โดยภาพรวมระดับปานกลาง 3.แนวทางการนำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การสร้างกิจกรรมแบบวุฒิธรรม โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม 2) ระบุปัญหา 3) ขั้นจัดแบ่งกลุ่ม 4) ขั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา 5) ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา 6) ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา 7) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ 8) ขั้นแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรม 9) ทบทวนผลการจัดกิจกรรม และ 10) สรุปแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา, วุฑฒิธรรม 4, นักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์

Abstract

The objectives of this research article are to: 1. examine the problems and obstacles in teaching Social Studies based on the Vuddhidhamma 4 (Four Virtues of Growth) at the primary education level; 2. study the instruction of Social Studies based on the Vuddhidhamma 4 at the primary education level; and 3. propose guidelines for teaching Social Studies based on the Vuddhidhamma 4 The researcher employed a mixed-methods research design. The qualitative sample was selected using purposive sampling and involved in-depth interviews with two groups of key informants: 1) two kindergarten school administrators and 2) six social studies teachers. The quantitative sample consisted of 35 Grade 6 students from Pibunrak Kindergarten School in Udon Thani Province. The research instruments consisted of 1) an interview form and 2) a questionnaire; the calculated Index of Item-Objective Congruence (IOC) values ranged from 0.80 to 1.00. Statistical methods used for analysis included percentage, mean, standard deviation, and descriptive analysis.

The research results found that 1. Problems in managing social studies learning at the primary school level at Pibulrak Kindergarten School, Udon Thani Province, were found to be: Social Aspects (Sappurisasaṃseva) include: 1)Shyness and self-expression; 2) Impolite communication; 3) Social isolation and selfishness; 4) Acceptance of differences; and 5) Choosing friends wisely. Emotional Aspects (Yonisomanasikara) include: 1) Managing conflict and overly conflicting opinions; 2) Lack of assertiveness; and 3) Thinking from one's own perspective. 4) Lack of life experience: Students lack life experience and need real-life examples to understand the situation. 5) Avoiding confrontation with problems. Regarding listening (Satthamasuvanana), this includes: 1) Some sources of information lack age-appropriate language; and 2) Some children lack the concentration to listen and become attached to their own thoughts. Regarding the application of Buddhist principles (Dhammanudhamma-patipatti), this

includes: 1) Inability to effectively convey moral values; and 2) Some students are unable to summarize Buddhist principles independently and require appropriate terminology. 3) Applying moral principles is still too abstract for some students. 2. The teaching methods for Social Studies at the primary school level at Anuban Phibun Rak School, Udon Thani Province, are as follows: 2.1 Learning Management (Sappurisa Sanseva) with an average score of ($\overline{X}$) = 2.90. 2.2 The methods for explaining and clarifying procedures in various tasks (Satthamasuvanana. Overall, the level is moderate 2.3 Encouraging students to reflect logically and rationally (yonisomanasikara). Overall, this was rated as high. 2. 4 development (Dhamma-anudhamma-patipatti) the overall level was moderate. 3. A study presenting the Wutthitham 4 based approach to teaching social studies at the primary school level at Pibulrak Kindergarten School, Udon Thani Province, found that creating Wutthitham-based activities with the following components was effective: 1) Activity name, 2) Identifying the problem, 3) Grouping (Sappurisasaṃseva), 4) Analyzing the causes of the problem (Yonisomanasikara), 5) Proposing solutions (Saddhammassavana), 6) Proposing solutions (Dhammanudhammapatipatti), 7) Checking the results, 8) Revising and improving the activity, 9) Reviewing the results, and 10) Summarizing solutions and recommendations.

Keywords: Social Studies Instruction, The Four Virtues Conducive to Growth (Vuddhidhamma 4), Students at Pibunrak Kindergarten School.

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีประมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้น

ผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาหรือสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ความคิด ความสามารถทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ ตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียนทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ ตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน (วิภาพรรณ พินลา, 2569)

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ ความเข้าใจนั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืน จุดมุ่งหมายสำคัญของ รายวิชาสังคมศึกษาโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ปัญหาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน (กรมวิชการ, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับหลักวุฑฒิธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ความคิด ความสามารถ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ดีตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน

จากการสัมภาษณ์นายชลพรรษ สวัสดี ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิบูลรักษ์ และครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าสภาพปัจจุบันปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เกิดจากหลายปัจจัย พบว่า ด้านสังคม สัปปุริสสังเสวะ (คบคนดี) นักเรียนไม่กล้าแสดงออก และต้องใช้เวลาในการปรับตัว นักเรียนบางคนยังใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ การไม่เข้าสังคมและการเห็นแก่ตัว หรือยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้ปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ยาก ไม่ยอมรับความแตกต่าง และการเลือกคบเพื่อน นักเรียนบางคนเลือกคบเฉพาะเพื่อนที่มีความชอบเหมือนกัน ทำให้ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจที่หลากหลาย ด้านอารมณ์ โยนิโสมนสิการ (ไตร่ตรองธรรม) ได้แก่ ความคิดเห็นของนักเรียนที่ขัดแย้งกันมากเกินไป ขาดประสบการณ์ชีวิต และการไม่กล้าเผชิญปัญหา นักเรียนบางคนเลือกที่จะร้องไห้หรือหลีกเลี่ยงปัญหา แทนที่จะแก้ไขปัญหา ด้านการฟัง

สัทธัมมัสสวนะ (ฟังธรรม) ได้แก่ บางแหล่งข้อมูลไม่มีภาษาที่เหมาะกับวัย ทำให้ต้องแปลความหมายให้เข้าใจง่าย และเด็กบางคนยังขาดสมาธิในการฟังและยึดติดกับความคิดของตนเอง และด้านการนำหลักธรรมมาใช้ ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) ได้แก่นักเรียนบางคนไม่สามารถถ่ายทอดคุณธรรมผ่านการพูดหรือการสรุปผล ความเป็นนามธรรมของหลักธรรม และ อุปสรรคอื่น ๆ เกี่ยวกับแหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลบางแห่งใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับวัย ทำให้ต้องมีการแปลความหมายให้เข้าใจง่าย

แนวทางแก้ไข ผู้บริหารและครู ได้เสนอแนะการสร้างกิจกรรมบ่อย ๆ โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ครบทั้ง 4 ด้านของหลักวุฑฒิธรรม 4 ได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม 2) การระบุปัญหา เพื่อแยกแยะอาการของปัญหาออกจากสาเหตุที่แท้จริงกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน 3) ขั้นจัดแบ่งกลุ่ม (สัปปุริสสังเสวะ) 4) ขั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา (โยนิโสมนสิการ) 5) ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา (สัทธัมมัสสวนะ) 6) ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา (ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ) 7) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ 8) ขั้นแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรม 9) ทบทวนผลการจัดกิจกรรม 10) สรุปแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ว่าจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร รวมทั้งมีแนวทางพัฒนาเป็นเช่นใด เพื่อนำเสนอผลการวิจัยมาใช้ในการการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา

2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนชาสังคมศึกษา แบบแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์” ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบพร้อมกันเพื่อนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมและวิธีวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาคำตอบของการวิจัยที่มีความครอบคลุมลุ่มลึกและชัดเจน ด้านข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อประเมินทัศนคติในการเรียนแบบวุฑฒิธรรม 4 ของนักเรียนด้วยแบบสอบถามปลายปิด และข้อมูลเชิงคุณภาพของผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อประเมินปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนแบบวุฑฒิธรรม 4 ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบเจาะจง นำข้อมูลทั้ง 2 ประเภททำการประสานผลลัพธ์ (Merge Results) เพื่อนำมาตีความและสรุปผลลัพธ์ ในความเหมือนหรือความต่างที่เกิดขึ้น

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากร ได้แก่ บุคลากรและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย ผู้บริหาร 2 คน ครู 12 คนและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 35 คน (จำนวนนักเรียน ป. 6 ทั้งหมด) รวมทั้งสิ้น 49 คน (ระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษา จังหวัดอุดรธานี, 2568) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประชากรกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือได้แก่ 1. ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล จำนวน 2 คน ครูที่สอนสังคมศึกษา จำนวน 6 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมปีที่ 6 ของโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยใช้นักเรียนทั้งหมดของห้อง จำนวน 35 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน 2) ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 แบบ คือ 1) แบบสัมภาษณ์ และ = 2) แบบสอบถาม การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษาของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี คำนวณหาค่าความสอดคล้องตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบ พบว่าแบบสอบถามความคิดเห็นมีค่า IOC 1.00 ซึ่งแสดงว่ามีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ขออนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 2) นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยตนเอง โดยทำการนัดหมายวัน เวลา ที่จะขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการแจกแบบสอบถาม และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง การสัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปยังกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอนำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ และเอกสารที่จำเป็นของการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้วิชาสังคศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษา ของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี” มอบให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และ สถานที่ในการสัมภาษณ์ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

4. สถิติที่ใช้ในกำรวิเคราะห์ข้อมูล สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษาสำหรับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษาของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า

1. การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบสัปปุริสสังเสวะ ในระดับประถมศึกษาของนักเรียน ในฐานะเป็นผู้นำด้านการบริหาร ที่สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ท่านมีเทคนิควิธีการปฏิบัติ พบว่า อันดับแรกผู้บริหารโรงเรียนต้องมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญแสดงออก ทางกาย วาจา หรือจิตใจ ส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาของตนเองแสวงหาความรู้ ส่งเสริมให้คบคนดีมีความสามารถทั้งด้านการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเอง การเสียสละเพื่อส่วนรวม คือปฏิบัติดีต่อตนเองและส่วนรวมเน้นการสื่อสารแบบมีเมตตาธรรม รับฟังอย่างตั้งใจ ให้เกียรติครูและบุคลากรทุกคน และยึดหลัก “การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”

เป็นแนวทางการบริหาร โดยจะใช้เวลาพูดคุยส่วนตัวกับครูเป็นรายบุคคล รับฟังทั้งเรื่องงานและชีวิตส่วนตัว เพื่อสร้างความไว้วางใจ รวมทั้งใช้การประชุมแบบเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และปรับใช้หลักธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา ในการบริหารงาน มีความจริงใจให้เกียรติ เป็นแบบอย่างที่ดี สื่อสารด้วยความเมตตาและเข้าใจ ให้โอกาสและความช่วยเหลือปฏิบัติด้วยความยุติธรรม นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่หลากหลายและปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความท้าทายสมัยใหม่ ซึ่งการผสมผสานลักษณะของภาวะผู้นำ จะนำพาสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยีในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืนและยึดหมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรม

2. ด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า

2.1 บางครั้งบุคลากรยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย เนื่องจากเกรงกลัวหรือไม่มั่นใจในตนเอง ต้องใช้เวลาในการสร้างความไว้วางใจ และปรับทัศนคติให้ทุกคนเห็นว่าการพูดคุยกับผู้บริหารไม่ใช่เรื่องน่ากลัว

2.2 ขาดความไว้วางใจ หากผู้บริหารขาดความไว้วางใจในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ไว้วางใจในความสามารถของผู้บริหาร อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและปัญหาในการทำงาน

2.3 ความขัดแย้งในเรื่องเป้าหมายและนโยบาย ผู้บริหารอาจมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่แตกต่างจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือนโยบายที่ออกมาอาจไม่สอดคล้องกับสภาพการทำงานจริง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจและความขัดแย้ง

2.4 ปัญหาด้านบุคลากร การขาดแคลนบุคลากร หรือการจัดสรรบุคลากรที่ไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานและสร้างความขัดแย้ง

2.5 ปัญหาเรื่องการจัดสรรทรัพยากร หากการจัดสรรทรัพยากรไม่เพียงพอ หรือไม่เป็นธรรม อาจสร้างความขัดแย้งและความไม่พอใจในหมู่ผู้ใต้บังคับบัญชา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา สำหรับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการศึกษาการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาสำหรับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

ที่	การศึกษาการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาสำหรับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านสัปปุริสสังเสวะ (การคบคนดี เสวนาคนดี)	2.90	0.90	ปานกลาง
2	ด้านสัทธัมมัสสวนะ (การฟังธรรมคำสั่งสอน, การฟังคำสั่งสอน)	3.08	0.93	ปานกลาง
3	ด้านโยนิโสมนสิการ (การพิจารณาไตร่ตรองโดยแยบคาย)	3.70	1.00	มาก
4	ด้านธัมมานุธัมมปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือการปฏิบัติให้ถูกหลัก)	3.44	1.00	ปานกลาง
ภาพรวม		**3.28**	**0.95**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการศึกษาการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาสำหรับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.28, S.D = 0.95) โดยเรียงลำดับข้อมูลจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านโยนิโสมนสิการ (การพิจารณาไตร่ตรองโดยแยบคาย) ($\bar{X}$ = 3.70, S.D = 1.00) รองลงมาได้แก่ ด้านธัมมานุธัมมปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือการปฏิบัติให้ถูกหลัก) ($\bar{X}$ = 3.44, S.D = 1.00) ด้านสัทธัมมัสสวนะ (การฟังธรรมคำสั่งสอน, การฟังคำสั่งสอน) ($\bar{X}$ = 3.08, S.D = 0.93) และ ด้านสัปปุริสสังเสวะ (การคบคนดี เสวนาคนดี) ($\bar{X}$ =2.90, S.D =0.90) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษาของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี กิจกรรม "เพื่อนช่วยเพื่อน" เป็นโครงงานที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการฟังเชิงคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม

2. ระบุปัญหา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของเพื่อน แยกแยะอาการของปัญหาออกจากสาเหตุที่แท้จริงกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน

3. ขั้นจัดแบ่งกลุ่ม (สัปปุริสสังเสวะ) คละความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) ขนาดกลุ่ม 4-6 คนกำหนดบทบาท (ผู้สอน ผู้ฟัง ผู้ตั้งคำถาม)

4. ขั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา (โยนิโสมนสิการ) วิเคราะห์ปัญหาการเรียน (เช่น ขาดสมาธิ, วิตกกังวล, การบริหารเวลา)วิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ (เช่น ความขัดแย้งในครอบครัว, ปัญหาในที่ทำงาน)วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจ (เช่น หนี้สิน, ว่างงาน, ความยากจน)

5. ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา (สัทธัมมัสสวนะ) ปรึกษาผู้มีประสบการณ์ (ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง เพื่อน) เข้าร่วมกลุ่มศึกษา ศึกษาจากแหล่งข้อมูล (หนังสือ ตำราเรียน ออนไลน์)

6. ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา (ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ)

7. ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ ประเมินระหว่างเรียน (แบบทดสอบ, ส่งงาน, นำเสนอ) ประเมินเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน นำผลประเมินไปปรับปรุง

8. ขั้นแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรม

9. ทบทวนผลการจัดกิจกรรม ระบุจุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุง และปัญหา

10. สรุปแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

1. การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) สัปปุริสังเสวะ (คบสัตบุรุษ) ผู้บริหารได้ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสถานศึกษา 2) สัทธัมมัสสวนะ (การฟัง) ผู้บริหารเสนอแนะให้ต่าง ๆ โดยบูรณาการในวิชาต่าง ๆ 3) โยนิโสมนสิการ (ตริตรอง) ผู้บริหารเสนอแนะผู้สอน จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ผ่านการจำลอง การแก้ปัญหา 4) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ ผู้บริหารเสนอแนะวิธีประเมินผลลัพธ์การฝึกอบรมครูผู้ร่วมกิจกรรมผ่านรายงาน การสังเกต และข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาลิดา นามเสนาะ และไพฑูรย์ อุทัยคาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วุฒิธรรม 4 การบริหารสถานศึกษา” พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักวุฒิธรรม 4 ประกอบด้วย 1) สัปปุริสสัง

เสวะ การคบสัตบุรุษ เป็นการส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาของตนเองแสวงหาความรู้ 2) สัทธัมมัสสวนะ การฟังธรรม เป็นส่งเสริมให้บุคลากรสนับสนุนจัดโครงการกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรในสังกัดของตนได้ความรู้ 3) โยนิโสมนสิการการไตร่ตรองธรรม เป็นการกระตุ้นให้มีกระบวนการคิดไตร่ตรองพิจารณาความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเรียนรู้ 4) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมกิจกรรมหรือศึกษาหาความรู้จากผู้มีความรู้นักปราชญ์ชาวบ้านนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนด้วยกระบวนการของการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยี่แก้ว ธมฺมจาโร (สมงาม) และคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “พุทธวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระซองสามัคคีวิทยา จังหวัดนครพนม” พบว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ 1) หลักสูตรควรมีเนื้อหาสาระที่มีความทันสมัย 2) ครูควรแจ้งวัตถุประสงค์และ เป้าหมายของการเรียนให้นักเรียนทราบก่อนเรียน 3) ครูควรใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย 4) ครูควรจัดกิจกรรม ทัศนศึกษาในพื้นที่จริง 5) ครูควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

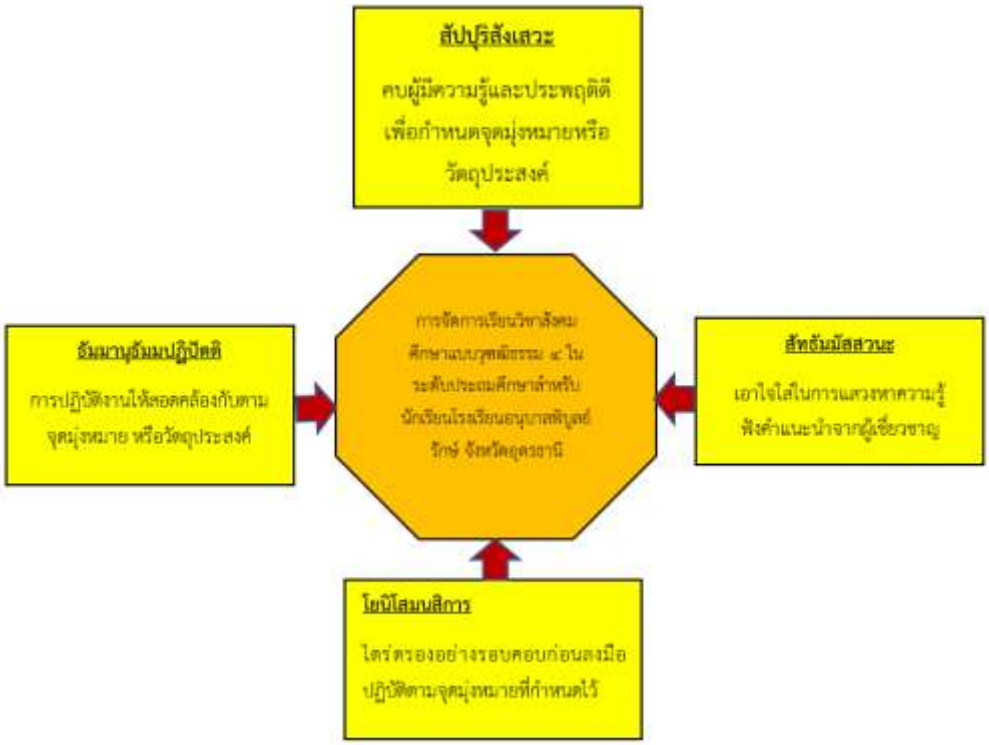
2. การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ ได้แก่ 1) สัปปุริสังเสวะ (คบสัตบุรุษ) ปัญหาเกิดจากการปรับตัวของนักเรียน 2) สัทธัมมัสสวนะ (การฟัง) นักเรียนบางคนยังเชื่อสื่อโฆษณาโดยไม่ผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ นักเรียนบางคนมักจะให้ความสำคัญกับความน่าสนใจของภาพมากกว่าเนื้อหาที่แท้จริง และยังมีทัศนคติว่าทุกสิ่งในโฆษณาคือความจริง 3) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ (ปฏิบัตตามผู้รู้ แนะนำ สั่งสอน) ปัญหาเกิดจากนักเรียนมักมองปัญหาจากมุมมองของตนเอง และยังขาดประสบการณ์ชีวิตที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาภัค มีฉลาด และพระราชปริยัติมุนี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักวุฒิธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการสอนสังคมศึกษากับหลักวุฒิธรรมมักเกิดจาก ขาดความเข้าใจหลักสูตรและการบูรณาการ สื่อการสอนไม่น่าสนใจ วิธีสอนแบบเดิม ๆ, นักเรียนขาดทักษะการคิดแก้ปัญหา ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักการ และการขาดการสนับสนุนจากสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงทำได้ยาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทัพยา ปิยวณฺโณ (แจ่มจำรัส) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักวุฑฒิธรรม” พบว่า กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลัก

วุฑฒิธรรม พบว่า ปัญญาเกิดขึ้นมาจากสาเหตุ คือสัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นสำคัญในฐานะ เป็นจุดเริ่มต้น การศึกษาการพัฒนาปัญญานั้นเริ่มต้นจากมีความศรัทธาเลื่อมใสในบุคคลนั้นแล้วเข้าไปใกล้เพื่อต้องการศึกษาและเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่เกิดร่วมกันในสัมมาทิฏฐิ คือ ปรโตโฆสะ (เสียงจากผู้อื่นที่คอยกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก) และกัลยาณมิตร (มีมิตรดี) เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้วก็เข้าไปขอความรู้หรือฟังคำสอนจากสัตบุรุษ ขณะที่ฟังคำสั่งสอนก็พิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองตามธรรม (โยนิโสมนสิการ) นั้น แล้วนำหลักการหรือผลที่ได้จากการพิจารณาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลนั้นไปปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นตามสมควร (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ) นี้เป็นกระบวนการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดปัญญาโดยอาศัยหลักวุฑฒิธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ

3. การเสนอการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรมในระดับประถมศึกษาของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 จัดแบ่งกลุ่ม (สัปปุริสสังเสวะ) 2. ขั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา (โยนิโสมนสิการ) ขั้นที่ 3 ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา (สัทธัมมัสสวนะ) 4. ขั้นลงมือปฏิบัติ (ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริณี อาษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วุฒิธรรม 4 : พุทธธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม” พบว่า การนำเสนอการนำหลักพุทธธรรม คือ หลักวุฒิธรรม 4 คือ คบสัตบุรุษ ฟังธรรม คิดไตร่ตรองธรรม และการปฏิบัติให้งานตามหน้าที่ เพื่อนำไปบูรณาการกับอันการมีส่วนร่วมอันเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสถานศึกษา คือ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติตามโครงการ การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้กระทำกิจกรรมร่วมกันในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันรับผิดชอบร่วมกัน รวมถึงมีความรู้สึกผูกพันสถานศึกษา อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยี่แก้ว ธมฺมจาโร (สมงาม) และคณะ ได้ทำวิจัย เรื่อง “พุทธวิธีการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระซองสามัคคีวิทยา จังหวัดนครพนม” พบว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ 1) หลักสูตรควรมีเนื้อหาสาระที่มีความทันสมัย 2) ครูควรแจ้งวัตถุประสงค์และ เป้าหมายของการเรียนให้นักเรียนทราบก่อนเรียน 3) ครูควรใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย 4) ครูควรจัดกิจกรรม ทัศนศึกษาในพื้นที่จริง 5) ครูควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี” ทำให้ทราบแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่มีผลต่อนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี” ในการพัฒนาปัญญา ตาม Mapping ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษา 2. ศึกษาการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษาแบบวุฑฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี 1. ปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ด้านสังคม (สัปปุริสสังเสวะ) ได้แก่ 1) ความ

ขี้อายและการแสดงออก 2) การสื่อสารที่ไม่สุภาพ 3) การไม่เข้าสังคมและการเห็นแก่ตัว 4) ยอมรับความแตกต่าง 5) การเลือกคบเพื่อน ด้านอารมณ์ (โยนิโสมนสิการ) ได้แก่ 1) การจัดการความขัดแย้งความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันมากเกินไป 2) การขาดความกล้าแสดงออก 3) การคิดจากมุมมองตนเอง 4) การขาดประสบการณ์ชีวิต นักเรียนยังขาดประสบการณ์ชีวิต และต้องการตัวอย่างจากชีวิตจริงเพื่อทำความเข้าใจ 5) หลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหา ด้านการฟัง (สัทธัมมัสสวนะ) ได้แก่ 1) บางแหล่งข้อมูลไม่มีภาษาที่เหมาะกับวัย 2) เด็กบางคนยังขาดสมาธิในการฟังและยึดติดกับความคิดของตนเองด้านการนำหลักธรรมมาใช้ (ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ) ได้แก่ 1) ไม่สามารถถ่ายทอดคุณธรรมได้ 2) นักเรียนบางคนยังไม่สามารถสรุปหลักธรรมได้ด้วยตนเอง และต้องการคำศัพท์ที่เหมาะสม 3) การนำหลักธรรมมาใช้ยังเป็นนามธรรมเกินไปสำหรับนักเรียนบางคน 2. วิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การจัดการเรียนรู้ (สัปปุริสสังเสวะ โดยภาพรวมระดับปานกลาง วิธีการพูดชี้แจงอธิบายข้อปฏิบัติในงานต่าง ๆ (สัทธัมมัสสวนะ) โดยภาพรวมระดับปานกลาง การกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถไตร่ตรองตามหลักและเหตุผล (โยนิโสมนสิการ) โดยภาพรวมระดับมาก แนวทางการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน (ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ) โดยภาพรวมระดับปานกลาง 3. แนวทางการนำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฒิธรรม 4 ในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การสร้างกิจกรรมแบบวุฒิธรรมโดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม 2) ระบุปัญหา 3) ขั้นจัดแบ่งกลุ่ม 4) ขั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา 5) ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา 6) ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา 7) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ 8) ขั้นแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรม 9) ทบทวนผลการจัดกิจกรรม และ 10) สรุปแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ **ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ควรมีการศึกษา เรื่อง “การแก้ปัญหาชีวิตสำหรับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี 2. ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องเควรกำหนดเป็นนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนในการนำหลักวุฒิธรรม 4 มาใช้ในการบริหารการเรียนการสอนแก่นักเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และนักเรียนสามารถนำหลักวุฒิธรรม 4 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของนักเรียน 3. ผู้บริหารและครูควรมีการวัดและประเมินผลในรูปแบบการวัดผล และประเมินผลตามลักษณะเรียนรู้คู่วุฒิธรรม 4 ในทุกระดับชั้น และควรมีการเพิ่มแรงจูงใจเพื่อให้นักเรียนมีการนำผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาไปปรับปรุงพัฒนาในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอน **ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ในรายวิชาอื่นด้วย เช่น วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษ

เป็นต้น 2. ควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องในเรื่องการเรียนการสอนในระยะยาว หลังจากที่ได้เสร็จสิ้นการทดลองสอนไปแล้วในแต่ละครั้ง เพื่อดูว่าการเรียนการสอนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้การ เรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบวุฒิ 3 สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จะยังคงอยู่กับนักเรียนมากน้อยอย่างไร 3. ผู้วิจัยอาจใช้การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบพุทธวิธีอื่น ๆ ให้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นในสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, (2552), หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วิภาพรรณ พินลา. (2569). แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารปาริชาติ, 3(1),13.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2557). หลักการและวิธีการเขียนวิทยานิพนธ์สารนิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

ระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษา จังหวัดอุดรธานี. (2568). สรุปข้อมูลสถานศึกษาในจังหวัดอุดร. 19 มีนาคม 2568 เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2568 จาก https://www.udonpeo.go.th/data/app/2565/studentbasicview.php?school_ID=1041680773